

Felelet Böngérfi úr válaszára.

Ez egész válasznak az a legnagyobb hibája, hogy Böngérfi úr magát védi, nem a füzetét; holott a bírálat nem őt támadta, hanem a füzetét és a vállalatot. Mi tiszteljük Böngérfi úr egyéniségét és szívesen elismerjük, hogy irodalmi vállalkozásaiban nemes cél vezet, s a célt magát ebben a vállalatban is helyesnek mondtuk. Az ő személyét legfőleg annyiban érintette a bírálat, a mennyiben ilyen vállalatnál bizonyos személyi föltételek természetszerűleg szóba kerülnek. Az üzleti rugókat nem ő rá vonatkoztattuk, hanem általánosságban a keletkező vállalatokra, s azokra sem megrovó értelemben; a kiadó megérdemli a jutalmat tőkénének kockáztatásáért, a szerző pedig szellemi munkájáért, hiszen a költő szavai szerint az énekes madár is magvat szedeget. Teljesen eltévesztette tehát Böngérfi úr a célt, mikor magát olyan jól megvédi, a mikor senki sem bántotta, ellenben nem védi a füzetét, melynek hiányai kéllőkép ki voltak emelve. Az egész hosszas válaszban csak négy tárgyi ellenvetés van s azok sem czáfólatok, hanem menteségek, tehát elismerik a hibát. 1. Azt mondja, hogy csak alsóbb osztályú középiskolai tanulóknak szól a vállalat. No hiszen! Annak lehet akármilyen fércmunkát adni? Az alsóbb osztályú tanuló jobban megérti az odadobott Aristeas és Curtius neveket? Az élvezhetetlen Ilosvai-életrajzot az jobban meg fogja emészteni? A kelleetlenül népies kifejezések annak az izlését kevésbé fogják zavarni? 2. Elavúlt és helytelen adatait azzal menti, hogy az ő adatai Beöthy Zsolt munkáiból vannak véve. Ez, ha úgy lenne is, csak félmentség lenne, de Beöthy munkáiban nincsenek meg a hibás adatok. 3. Azt mondja, hogy a Pädagogia nem pädagogiai, hanem irodalomtörténeti és æsthetikai szempontból bírálta a füzetét. Mintha lehetne valamely mű pädagogiailag jó, ha irodalomtörténetileg hamis és æsthetikailag rossz! 4. Nem tett — úgymond — erkölcsi kárt a nép lelkében, hanem inkább neveli a nép erkölcsi érzését, nemzeti összetartozását és önértetét. Az kellene még, hogy erkölcsi kárt tegyen! De viszont erkölcsi hasznot sem okoz a füzet; hiszen a mi nevelő hatás a tárgyban volna, Böngérfi úr feldolgozása azt is elsekélyesítette. Végül stílusát avval menti, hogy a bírálatban van egy pár idegen szó. Hát ez is menteség? A bírálat nemcsak izlés, hanem szabatoság szempontjából is hibáztatta az ő egyik köznapi szólását, s hogy Böngérfi úr magyarossága nem zavartalan, azt mutatja mostani bírálatának is az a kifejezése, hogy az ő szekere rúdját senki sem tolja előre. Mintha a szekérnek a rúdját tolná a magyar ember! Ilyen pontosan használja Böngérfi úr a zamatos magyar szólásokat.

Mindezek nagyon sovány menteségek tehát és nem mentik meg az összetákolt füzetét, nem felelnek érdemileg a bírálat fő kifogásaira. A füzet megmarad olyan gyöngének, a milyennek múltkori bírálatunkban leirtuk. A ki a bírálat adatait elolvasta, tisztában van a füzet értékével.

A válasz személyeskedéssel és elfogultsággal vádolja a bírálót, pedig ha van a bírálatban némi indulat, azt az a méltatlankodás szűlto, melyet mindenki érteni fog, a kinek izlése van, s kezébe veszi a Ilosvai-füzetét és látja, hogy tönkre van benne téve Ilosvaival együtt Arany János is meg a Toldi-monda is. Ellenkezőleg, a válasznak alig van

tárgyi tartalma, csupa személyi érvelésből áll. Mikor a füzet képeit hibáztatjuk, úgy kiált B. úr fel, hogy hát arról is ő tehet? Mintha mi őt bíráltuk volna, nem a vállalatot. Mi elmondhatjuk, hogy a tárgynál maradtunk, de B. úr nem mondhatja el, mert a míg bírálata egy részében úgy adja, mintha nem tudná, ki az az «édes»-nek, «kedves»-nek címzett N. L., addig a vége felé bizonyos verstanra czélozgat. Vagy N. L.-é, az a verstan, melyet ő említ, s akkor tudja ki az az N. L., vagy nem N. L.-é, s akkor mit tartozik a tárgyhoz? Mennyiben menti Böngréfi úr Ilosvaját az, ha más valaki jó vagy rossz könyvet írt? Nem, ez fenyegetés N. L. ellen. Mi pedig felkérjük B. urat, írja meg a verstan ellen azt a ledorongoló bírálatot s adja ki akárhol; ha más folyóirat nem veszi fel, mert talán N. L. szekerét tolják, adja a Paedagogiába, kiadjuk itt, föltéve, hogy megfelelő színvonalon áll.

Csak kötelességet teljesítettünk, mikor ezt a vállalatot, mely kormányhoz, hatóságokhoz, társadalomhoz fordulva mint nemzeti jelentőségű akart feltűnni, kellő világításba helyeztük. Hiszen egyes tanügyi lapok máris éig magasztalták.

Ezzel befejeztük az ügyet. Valóban kár volt egy 32 lapnyi füzetre majdnem annyi teret pazarolni a Paedagogiából. De kiadtuk a választ, egész terjedelmében, hogy ne panaszkodjék a szerző. Ezt az eljárást azonban nem lehet jövőre is fentartani, s az esetleges válaszokat csak kivonatban adjuk, összefoglalva tárgyi tartalmukat.

N. L.

VEGYESEK.

— Helyreigazítások. A Magy. Pæd. márcziusi számában Téri József úr Hartmann művét ismertette, melyet a német philologus a francziaországi modern nyelvi oktatásnak szentelt. A 171., 172. és 173. lapon több értelemzavaró hibát találtam, melyet ezen uton helyreigazítottk.

1. 171. l. «Oly tanárjelölteknek, kik utólag . . . fordítania.» E passusnak nincs értelme. Az agregatio vizsgálatát jul. és aug. hónapokban *egyszerre* kell letenni. 1888 óta azt követelik, hogy az agrégation d'allemand jelöltjei egy *angol* szöveget, az agrégation d'anglais jelöltjei pedig egy *német* szöveget is tudjanak fordítani, hogy így a bizottság láthassa, hogy a candidatus a másik nyelvnek legalább elemeit tudja.

2. 172. l. «Ezen vizsgálatnál azon anomalia . . . elbukik.» Ha valaki az agregatio minőségét megszerezte, akkor «agrégé de l'Université» a czíme, s akár kinevezik, akár nem, akár külföldre megy további kiképzés végett, akár nem, a concursuson tülesett és soha többé vizgára nem kell jelentkeznie. Eddig a modern nyelvek agrégé-it mindig kinevezték, ha állomást kértek, mert még sok intézetben a charge de cours működik. A mi megeshetik, s a mire Hartmann czélt, az, hogy